

Miilu 13.3.1985

## Poimintoja Sonkajärven seurakunnan alkutaipaleelta

Sonkajärvi itsenäistyi seurakuntana Iisalmen emäseurakunnasta 1920. Lähelle tätä itsenäistymisen vuotta oli Rutakkoa hoidettu Iisalmesta käsin. Ensimmäinen Rutakon Rukoushuoneen saarnaaja oli pappi Erik Ekelund vuodesta 1855. Rutakolla hän asui ensin väliaikaisessa asunnossa. 1857 valmistui sitten asunto Sonkalahden rannalle. Nykyisen pappilan rakennusvaiheista Lassi Ruotsalainen muistelee seuraavassa kirjoituksessaan: "Kirkon rakentaminen meni paremmin kuin eiltäpäin osattiin aavistaakaan, mutta pappilan rakentamisessa sitä vastoin oli monenlaista vastoinkäymistä. Suurimman vaivanalaisuuden sai aikaan v. 1914 alkanut maailmansota. Keisarillisen Senaatin kirkollisasiainsittelijä Yrjö Loimaranta sai erivapaudella hallituksen myöntämään pappilan maasta Vieremän seurakunnan sisältä. Samoin annettiin Sukevan ruununpuistosta puita ilmaiseksi 2411 runkoa, joita ei tarvinnut maksaa vaan ne saatiin myydä ja rahat tuli Sonkajärven seurakunnalle. Pappila valmistui vasta kesäkuussa 1919. Ensimmäisenä pappilassa asuvana pappina tuli Tuomiokapitulilta määrättyksi pastori Yrjö Kivioja Varkauden tehtaalta. Hänelle Iisalmen rovasti Noponen maksoi palkan, koska Kivioja oli määrätty hänelle apulaiseksi. Hän oli Sonkajärvellä vain yhden vuoden ja tuli määrättyksi Vieremälle. Toukokuun 1. päivästä toistaiseksi 1919 tuli Iisalmen kirkkoherran apulaiseksi pastori N.J. Kinos, jonka tuli asua uudessa pappilassa. Seurakunnan itsenäistyttyä 1920 oli ensimmäinen kirkkoherra Jooseppi Lescelius (puoliso Alma Brofeldt, Juhani Ahon sisar). Kirkkoherra Lescelius määrättiin jo 1922 Tuomiokapitulin asessoriksi ja Sonkajärven vt. kirkkoherraksi tuli nuori pappi Matti Castren.

Iisalmen rovasti Aug. Noponen teki v. 1917 ison lahjoituksen Sonkajärven seurakunnalle vapaasta hyvästä tahdostaan sitoutuessaan maksamaan papin palkan. Uuden, alkavan seurakunnan kirkkokirjain kirjoittaminen vaati seurakunnalta semmoisen sitoumuskirjan, että Sonkajärven seurakunta maksaa sitten, kun on laillisesti järjestänyt kirkon asiat ja menot. Tämän sitoumuskirjan allekirjoittivat: Tuomas Rönkkö Rutakko, Eero ja Joel Sirviö Inganmäestä sekä Lassi Ruotsalainen. Kirkonkirjat kirjoitti pastori Leo Gummeruksen rouva. Sitten kun minä, Lassi Ruotsalainen kävin rovasti Noposelta hakemassa kirkonkirjat ja vein sen sitoumuskirjan kirjoitusmaksuksi, kysyin minkä tämä tulee maksamaan. Rovasti sanoi ettei mitään. Silloin sanoin seurakunnan puolesta Salmettaressa lausuvani kiitokset vaan rovasti Noponen jyrkästi kielsi. Tämä olkoon vielä seurakunnan historiassa, sen alkuvaiheita muistellessa tiedoksi nyt ja vastatuleville sukupolville. Niiden kirkonkirjain tarkastuksessa viivyin 2 päivää ja toin ensimmäiset kirkonkirjat pastori Yrjö Kiviojalle. Ensimmäiseksi kuolleeksi merkittiin muistaakseni Pekka Rönkön lapsi."

## Sonkajärven ensimmäinen lainakirjasto

Seuraava Lassi Ruotsalaisen muistiinkirjoittama kirjastotoimintaan liittyvä muistelmä vie ajassa yli 100 vuotta taakse päin: Lassi Ruotsalainen on kirjoittanut tämän kesällä 1939.

"Kun viisikymmentä vuotta jäljelle päin asuin Sonkajärven Rutakon kylän Taipalen talossa. lahjoitti Iisalmen rovasti H.G. Brofeldt, Pielisjärven kirkkoherra Ernst Kyander, Pielaveden kirkkoherra Levander, Tuomiokapitulin asessori Eero Hyvärinen ym. Rutakon rukoushuoneseurakunnalle kirjoja, joilla perustettiin lainakirjasto rukoushuoneseurakuntaan. Tapahtui erittäin suuri halu lukemiseen tuolla syrjäisimpienkin kylien asukkaissa. Vaikuttiko siihen, että kirjasto sijoitettiin Taipalen taloon myös se seikka, että jo vanhastaan talvitie Iisalmeen kulki Taipalen pihan halki ja silloin poikettiin kirjojen lainausasioissa taloon? Aina kerran kuukaudessa kävivät kysymässä minkä nimiset kirjat ovat kierrolta kotiutuneet ja mitkä olisivat minun mielestäni parhaita luettavaksi. No, minun mielestäni olisi tuo Björkvistin Postilla, Arndin Totinen kristitty, Bernierin Salattu elämä Kristuksen kanssa Jumalassa. Lainaajat merkittiin lainauskirjaan. Kun olin tämän vuoden 1939 kesäkuussa 1. Kolminaisuuden jälk. sunnuntaina Sonkajärven kirkossa, ilmoitettiin kuolonilmoitus Aku Mähösen edestä. Hän kuoli 75 vuoden ikäisenä. Siinä ilmoituksen kuultuani nykäistiin sieluani sillä muiston yhteydellä, että mieleeni muistui elävinä: Aku Mähönen, Anu Partanen, Anu Mähönen, Niinmäen

Erikki ja Ana Antikaiset, Luusan Pekka Rönkkö, Mustanmäen Taavetti Komulainen, Marjomäen Esko Oikarinen, Kotkatmäen Lassi Koistinen, Petäyksen Tahvolan Pekka Väisänen, Kaijanmäen seppä Samuli Rönkkö, Inganmäen Aku Sirviö, Kumpumäen Pekka Hynynen, jonka Sukevalla Akonmäissä rosvot Kattainen ja Hänninen surmasivat. Ja rahaa saivat kokonaista 3 markkaa. Ottivat hevosen tallista, jolla ajoivat pakoon, vaan saatiin kiinni Rautalammilla. Nämä luetellut olivat aina kerran kuukaudessa lainaamassa uudestaan niin kauan kuin olivat elossa. Olen edesvastuun tunnetta kantamassa lienenkö kehuun oikeita kirjoja. Kun sitten perustivat kunnan varoilla uuden Sonkajärven kunnankirjaston, hylkäsivät vanhan, pienen Rutakon kirjaston kirjakaapin kirjojensa. Silloin annettiin vanhat kirjat ja lasiovinen kirjakaappi Luppamäen kylälle Topi Mähösen hoidettavaksi. Siellä päin kun oli moni lukijoista."

### **Kirkon vihkiminen**

"Sonkajärven seurakunnan uuden kirkon vihkimisen toimitti sunnuntaina marraskuun 6. päivänä 1910 piispa Koskimies, Lapinlahden rovasti Österblad, Iisalmen rovasti O. Pitkänen sekä kirkkoherra Lecelius ja Talasniemi avustajinaan. Virren 177 veisattua piispa piti Psalmin 84:2-6 värssyyn johdolla virallisen puheen kirkon tarkoituksesta. Ps. 84:2-6: "Kuinka ihanat ovat sinun asuinsijasi Herra Sebaot. Minun sieluni ikävöitsee ja halajaa Herran esikartanoihin, minun sydämeni ja ruumiini pyrkii riemuitten elävää Jumalaa kohti. Löysihän lintunen majan ja pääskynen pesän, johon se poikasensa laskee: sinun alttarisi, Herra Sebaot, minun kuninkaani ja minun Jumalani. Autuaat ne, jotka sinun huoneessasi asuvat. He kiittävät sinua alati. Sela. Autuaat ne ihmiset, joilla on voimansa sinussa, joilla on mielessänsä pyhät matkat." Piispa Koskimies mainitsi, että tämän seurakunnan perustaminen on ollut vireillä jo 50 vuotta. Niinpä Sonkajärven seurakunnan uuden kirkon viralliseksi nimeksi annettakoon nimi: "Pyhän toivon kirkko". Tästä Sonkajärven uuden kirkon rakentamisesta ja valmistumisesta jää todistus tuleville sukupolville, että heidän eduksensa on näin suuri työ tehty. Jumalalla on kaikkietävänenä tieto siitä, missä Hänen kunniaakseen tullaan tuleville suvulle työtä tekemään. Jumala viisaudessaan on pitävä auttavan huolen niinkuin tämän Sonkajärven kirkon rakennusaian ihmeellisestä johdosta on nähty. Siksi olkoon toivomuksemme, että Herra vaikuttaisi täällä sanan ja sakramenttien kautta itsekunin sydämessä. Sanankuulijat tulisivat täällä vedetyksi Hänen sanastaan saamaan sitä lohdutusta, rauhaa ja iloa, jota vain Pyhä Jumala voi yksin sitä kaipaaville antaa."

kirj. Lassi Ruotsalainen s. 1856 k. 1949